

RIKSADVOKATEN

Agder statsadvokatembeter
Postboks 504 - Lundsiden
4605 KRISTIANSAND S

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

20/2051 - 29 / THE051

30.05.2022

Bedre og mer effektiv straffesaksbehandling i domstolene – oversendelse av ny rapport med oppdaterte retningslinjer

I august 2021 oppnevnte Domstoladministrasjonen, riksadvokaten, Politidirektoratet, Dommerforeningen og Advokatforeningen en arbeidsgruppe (Arbeidsgruppe 2) som fikk i oppdrag å ajourføre og supplere retningslinjer for straffesaksbehandlingen i tingrettene og lagmannsrettene som en tidligere arbeidsgruppe (Arbeidsgruppe 1) la frem i januar 2020. Den nye arbeidsgruppen har hatt en bredere sammensetning enn den forrige ved at også Politidirektoratet og Politijuristene har vært representert.

Den nye arbeidsgruppens rapport ble ferdigstilt 8. april 2020. Anbefalingene i rapporten er enstemmige. Felles retningslinjer for behandling av straffesaker samt maler for planmøte, berammelsesbrev, pålegg om tilsvar mv. er tatt inn som vedlegg. Se rapportens kapittel 2 for et kortfattet sammendrag av innholdet. For påtalemyndighetens ansatte bør rapporten ses i sammenheng med Riksadvokatens skriftserie nr. 1/2018 om effektivisering av domstolsbehandlingen av større straffesaker.

Fortsatt gjelder de felles retningslinjene som utgangspunkt for straffesaker som varer mer enn 10 rettsdager, men de er samtidig utformet slik at de også vil kunne benyttes i mindre saker når sakens art eller kompleksitet tilsier det. I lagmannsretten gjelder de felles retningslinjene som utgangspunkt kun for bevisankene. De vil imidlertid kunne brukes så langt de passer også ved begrenset anke.

De oppdaterte retningslinjene tar hensyn til relevante lovendringer som har kommet etter at Arbeidsgruppe 1 avga sin rapport, særlig lov 18. juni 2021 nr. 122 om endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.). Nevnte endringslov trer i kraft 1. juli d.å. En omtale av de viktigste lovendringene er gitt i rapportens kapittel 3. I punkt 8.2 drøfter arbeidsgruppen hvordan de nye lovfestede styringsverktøyene bør anvendes i praksis.

Saksforberedende møter (planmøter) er på samme måte som i forrige rapport løftet frem som et særlig viktig verktøy under saksforberedelsen og beskrives som "nøkkelen til en vellykket saksforberedelse". I henhold til retningslinjene bør det i store saker alltid avholdes ett eller flere planmøter. Arbeidsgruppen anbefaler at behovet for å bruke ulike virkemidler for

saksstyring er tema i planmøtet, slik som utvidet tilsvar (straffeprosessloven § 265 tredje ledd) og skriftlig redegjørelse fra påtalemyndigheten (straffeprosessloven § 274 b).

Når det gjelder rettens adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, jf. straffeprosessloven § 274 a, jf. § 295, anbefaler arbeidsgruppen at retten i planmøtet drøfter med partene både hvilke dokumenter retten bør be om tilgang til samt når og hvordan tilgangen skal gis. Påtalemyndigheten bør i denne sammenheng merke seg uttalelsene i punkt 8.2 på side 42–43 om at de fleste dommere nok vil ønske å ha tilgang til dialogutskrift av avhør som skal avspilles under hovedforhandlingen, samt ulike typer erklæringer som er avgitt i saken, for eksempel rapporter om ransaking og beslag. Prosessuelt er ikke dette dokumentbevis som skal oversendes retten i medhold av straffeprosessloven § 262 første ledd bokstav c. Påtalemyndigheten må også påregne at retten kan be om tilgang til politiforklaringer fra tiltalte og vitner som leses opp. Arbeidsgruppen anbefaler som en praktisk fremgangsmåte at partene har aktuelle forklaringer tilgjengelig digitalt under hovedforhandlingen, slik at retten kan be om tilgang hvis og når behovet skulle oppstå.

Arbeidsgruppen anbefaler på side 39 at påtalemyndigheten vurderer om det bør utarbeides maler for bevisoppgave og dokumentutdrag. Dette vil riksadvokaten vurdere å komme tilbake til senere. Inntil videre vises det til retningslinjene i rapporten samt spesialmotivene til endringene i straffeprosessloven § 262 om hva bevisoppgaven og dokumentutdraget skal og bør inneholde, se Prop. 146 L (2020–2021) side 173–174.

I påtalemyndighetens oversendelse til retten skal det angis hva som er påtalemyndighetens syn på behovet for aktiv saksstyring fra rettens side under saksforberedelsen, jf. straffeprosessloven § 262 første ledd bokstav g. Dette ser ut til å være uteglemt i malen for påtalemyndighetens berammelsesbrev (vedlegg 5).

Flere av lovendringene i lov 122/2021 forutsetter at aktor og forsvarer samarbeider i større utstrekning enn tidligere. Samhandling mellom påtalemyndigheten, forsvarer og bistandsadvokat i perioden forut for at det tas ut tiltale, er derfor et eget tema i rapportens kapittel 6 og punkt 8.4. Se for øvrig Prop. 146 L (2020–2021) punkt 5.5 side 26–27. Arbeidsgruppen har ikke utarbeidet egne retningslinjer for samhandling på etterforskningsstadiet, men bemerker at påtalemyndigheten bør vurdere å innkalle til dialogmøter med forsvarer (og eventuelt bistandsadvokat) om bl.a. fremdriftsplan for etterforskningen, behov for sakkyndighet og mulig tilskjæring av saken. Om de ulike hensyn som gjør seg gjeldende ved tilskjæring av større straffesaker, vises til Riksadvokatens skriftserie nr. 1/2018.

Arbeidsgruppe 2 fikk også i mandat å evaluere erfaringene domstolene, påtalemyndigheten og forsvarerne har gjort seg under pandemien, se rapportens kapittel 4. Et hovedfunn er at pandemien har gitt relativt små utslag på saksavviklingsstatistikken til påtalemyndigheten og domstolene, og det pekes i kapittelet på mulige årsaker til dette. Erfaringene med bruk av fjernmøteteknologi drøftes i punkt 8.4, og arbeidsgruppen konkluderer med at det er behov for en modernisering av regelverket. Slike lovendringer er nå foreslått i Prop. 97 L (2021–2022) og Innst. 384 L (2021–2022).

Rapporten tar videre for seg helse-, miljø og sikkerhetsspørsmål (HMS) under hoved- og ankeforhandling i lys av aktorenes og forsvarernes tilretteleggingsbehov, se kapittel 5 og punkt 8.3. Viktige HMS-spørsmål som bør tas opp under saksforberedelsen og hovedforhandlingen, for eksempel knyttet til rettsdagens lengde, rettsfrie dager, pauser, sikkerhet og fysisk arbeidsmiljø, er innarbeidet i de vedlagte retningslinjene og planmøtemalene, se også punkt 8.2 side 41–42. Arbeidsgruppen fremhever at det under planleggingen må tas i betraktning at hoved- og ankeforhandling i store straffesaker kan være en betydelig belastning for aktørene. Det må tas hensyn til at både aktor og forsvarer må arbeide mye utenom rettsmøtet og har behov for forutberegnelighet.

Et siste hovedtema i rapporten er oppfølging og implementering av de felles retningslinjene, se kapittel 7 og punkt 8.5. For å oppnå formålet er det viktig at aktørene har kunnskap om retningslinjene og faktisk gjennomfører dem. Arbeidsgruppen uttaler om dette:

"Arbeidsgruppen anbefaler at oppfølging og implementering gjennomføres i to akser. Den ene aksen går internt hos de enkelte aktørene, mens den andre aksen går fra nasjonalt til regionalt og lokalt nivå. Innenfor hver av aktørgruppene (dommerne, aktorene og advokatene) bør tiltak iverksettes på alle nivåer. Dessuten bør de enkelte aktørgruppene akser krysses, slik at det blir drøfting, erfaringsutveksling og forankring på tvers av aktørgruppene."

Arbeidsgruppen fremhever samtidig at den ønskede kulturendring ikke vil kunne gjennomføres over natten, og at det er behov for vedvarende og målrettet innsats over tid. Det er en uttalt målsetting at retningslinjene praktiseres likt gjennom straffesakskjeden, uavhengig av hvor i landet saken behandles.

Riksadvokaten slutter seg til arbeidsgruppens overveielser og konkrete anbefalinger, og understreker at påtalemyndigheten må tilstrebe å følge de felles retningslinjene i sakene de gjelder for. Påtalemyndigheten må ta et særlig ansvar for å bidra til den ønskede kulturendring i retning av økt samhandling mellom aktørene, herunder gjennom å klargjøre og åpent kommunisere rettslige og faktiske anførsler og søke dialog med forsvarer før rettsforhandlingene. For å lykkes med den ønskede kulturendring er det viktig med oppmerksomhet om anbefalingene i rapporten i hele påtalemyndigheten, ikke minst påtalemyndigheten i politiet som utgjør den største delen av påtalemyndigheten og som i stor grad håndterer den løpende dialogen med forsvarer frem til tiltale eller innstilling om tiltale. Statsadvokatembetene bes derfor iverksette nødvendige tiltak og ha oppmerksomhet om temaet i sin fagledelse av politiets straffesaksbehandling.

Jørn Sigurd Maurud

Tage Henningsen
kst. statsadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur

Vedlegg

Bedre og mer effektiv straffesaksbehandling i domstolene (2) - rapport med vedlegg

Mottakere

Det nasjonale statsadvokatembetet	Postboks 2101 Vika	0125	OSLO
Hedmark og Oppland statsadvokatembeter	Postboks 4457	2326	HAMAR
Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter	Markeveien 4 c	5012	BERGEN
Møre og Romsdal statsadvokatembeter	Postboks 2517	6404	MOLDE
Nordland statsadvokatembeter	Postboks 273	8001	BODØ
Oslo statsadvokatembeter	Postboks 2100 Vika	0125	OSLO
Rogaland statsadvokatembeter	Postboks 180	4001	STAVANGER
Troms og Finnmark statsadvokatembeter	Postboks 2503	9267	TROMSØ
Trøndelag statsadvokatembeter	Postboks 4733 Torgarden	7468	TRONDHEIM
Vestfold, Telemark og Buskerud statsadvokatembeter	Postboks 2630	3129	Tønsberg
Økokrim	Postboks 2096 Vika	0125	OSLO